

tema
artikler

Bare det virker!

Kristent nærvær på alternativmesser

Bag om den åndelige søgen

Krop, sind og ånd i teologisk belysning

Kirken på Krop-Sind-Ånd-messe

**læs
også**

Googlebuddhisterne kommer!

Om scientologen, der hoppede af

Fremtidens religionsmøde

Indhold

Magasinet IKON udgives af den kristne forening IKON (Informations- og samtaleforum for Kristendom Og Ny religiøsitet). Magasinet henvender sig til alle, der ønsker at forholde sig til den religiøse mangfoldighed. Formålet er gennem saglig og engageret formidling at inspirere til dialog, give dybere indsigt og øge forståelsen mellem kirken og tidens religiøse strømninger.

Abonnement: IKON udkommer normalt i marts, juni, september og december. Årsabonnement 220,- kr. (inkl. moms). Løssalg 55,- kr. Abonnement kan bestilles på nedennævnte adresse eller ved indbetaling af beløbet på giro 6 61 61 51 med angivelse af afsenderadresse samt formålet med indbetalingen.

Redaktion: Lars Buch Viftrup (ansv. red., larsviftrup@yahoo.dk), Anne Krabbe-Poulsen (akrabbe@hotmail.com), Lene Skovmark (lene.skovmark@mail.dk), Ingerlise Provstgaard (ipro@webspeed.dk), Martin Herbst (mthe@km.dk).

Layout: Jeanette Westh, jeanettewesth@gmail.com.

Forsidebillede: Tone Leksbø, Areopagos.

Tryk: Fjerritslev Tryk, Østergade 35, 9690 Fjerritslev, tlf.nr. 98 21 24 31.

Oplag: 800.

Indlæg og artikler sendes til Redaktionen, IKON, Nørreallé 29, 8000 Århus C, e-mail: ikon@ikon-danmark.dk. Læserbreve/debatindlæg modtages gerne, dog forbeholder redaktionen sig ret til at udelade eller forkorte efter eget skøn.

Signede artikler er ikke nødvendigvis udtryk for IKONS holdninger.

Annoncer: 4 kr. pr. mm. - 1/4 side 800 kr. - 1/2 side 1400 kr. - 1 side 2500,- (alle priser ekskl. moms).

IKON: Nørreallé 29, 8000 Århus C, tlf.: 30200280. SE-nr. 1663 9397. Træffetid bedst tirsdag og torsdag. E-mail: kontor@ikon-danmark.dk.

Formand: Louise Buch Viftrup, louseviftrup@gmail.com.

Hjemmeside: www.ikon-danmark.dk.

Her kan man også melde sig ind i foreningen IKON, hvor årskontingentet er 200,- kr. (dog 100,- kr. for studerende og pensionister). Husstandsmedlemskab 300,- kr.

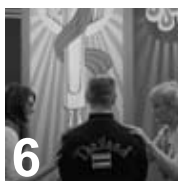
Det er tilladt at citere fra IKON i henhold til Medieansvarsloven med tydelig kildeangivelse. Ved eftertryk af artikler må der aftales med redaktionen eller forfatteren.

Copyright © IKON-Danmark 2011.
ISBN 0907-7987.

4

Bare det virker!
KIRSTEN GRUBE

6

Kristent nærvær på alternativmesser
OLE SKJERBÆK MADSEN

10

Bagom den åndelige søgen
LENE SKOVMARK

12

Krop, sind og ånd i teologien
PETER RUGE, TONNY JACOBSEN,
KIRSTEN KJÆRULFF OG
MERETE ØRSKOV

17

Google-buddhisme
ANNE KRABBE-POULSEN
STEEN BONDE

22

*Mange kroner fattigere...
...og erfaringer rigere*
MARTIN HERBST

24

Fremtidens religionsmøde i Danmark
KARSTEN NISSEN

26

En teologisk eksistens
PETER LODBERG

27

KLUMMEN Teologi i farten
Gud over alt og overalt
LENE SKOVMARK

Hvorfor ikke google-kristendom?

Danskere tror stadigvæk. Sekulariseringen har ikke på nogen måde udryddet religion. Den har ændret den. Først og fremmest gjort den til noget meget individuelt. Og dermed løsnet identifikationen til en institutionel religion. Det kan man få et indtryk af ved at tage på en krop, sind og ånd messe, hvor man fint kan gå fra indiansk spiritualitet til asiatisk meditation og videre til astrologi for at slutte af med en kristen bøn – alt sammen i løbet af nogle få minutter.

Den individuelle religion fungerer på markedets præmisser. Det, der er marked for, lever. Det, ingen finder nødvendigt, dør ud. Og det gør religion til noget, der konstant følger de bevægelser, som brugerne, medlemmerne eller kunderne gør sig. De gamle religiøse institutioner lever på helt andre præmisser. De er formet af en anden tid. En tid, hvor individet ikke havde så meget at sige. En tid, hvor samfundet ikke ændrede sig med samme hast. Institutioner er bygget til at vare længe. De er bygget til at rumme et stort fællesskab af mennesker fra de fødes til de dør. Deres virkelighed ligger langt fra den, der kendetegner religionen på krop, sind og ånd messerne. Alligevel mødes modsætningerne netop her, fordi kirker har haft lyst til at være en del af messens mangfoldighed. I starten måske for at være en slags opposition. Men, som man kan læse om i dette magasin, også til gensidig berigelse, selvom forskelle naturligvis stadigvæk består.

Fra kirkeligt hold har der altid været en stor skepsis overfor det, nogen kalder tagselv- og supermarkedsreligion, bricolage- og patchworkreligion, eller allersenest google-buddhisme. I en kirkelig kultur, hvor det at være til falds for tidsånden er det værste, man kan være, så må denne religion, som viser sig på messerne og søgemaskinerne, være dybt problematisk. Set fra

institutionens faste borg får man nemmest øje på det flygtige, det teologisk inkonsistente, det forbrugeriske og måske egoistiske. Men for en kirke, der pga. sin institutionelle styrke ikke behøver at være så lydør overfor tidsånden eller markedet, kan messerne måske også være en øjenåbner? Her kan man se, hvad almindelige danskere har af spørgsmål, overvejelser og længsler. Måske er kirken ude af trit med dens egne medlemmer, der i stor stil kommer på messerne? Måske er der også en lang række gode ting ved at religion er blevet et tilvalg, som man bl.a. kan opsøge på messer og søgemaskiner? Måske er der tale om vilkår ved vores tid, som de gamle religioner og institutioner må forholde sig til, hvis de vil være i kontakt med deres medlemmer?

Man kunne måske spørge, hvorfor det skal hedde google-buddhisme? Hvorfor ikke google-kristendom? De færreste, der kommer på en messe eller sidder foran en søgemaskine og leder efter åndelig næring, tænker på sig selv om buddhister. Det er først, når forskere eller kirkens folk begynder at kalde dem for buddhister, at de tænker: Nå, er det dét, jeg er? Skubber man i virkeligheden bare mennesker væk fra kristendommen ved at have så negativt et forhold til den folkelige religiøsitet? Hvorfor ikke acceptere, at alle religioner har mange lag, hvoraf nogle er mere folkelige og inkonsistente end andre? Og acceptere, at der ikke er noget galt med at være ude at shoppe eller google efter åndelig næring. Ved at skubbe det folkelige religiøse lag væk fra kristendommen, støder man også et lag væk, hvor troen kan spire og vokse, og måske en dag knytte an ved den institutionelle kristendom, hvis den får lov. Spørgsmålet, der burde stilles, er nok snarere: Hvorfor kirken så sjældent dukker op som en mulighed, når danskere er ude at søge!

Bare det virker!

Forskning: Åndeligt nysgerrige har sjældent en længsel efter noget guddommeligt eller "noget større" i tilværelsen. De leder snarere efter noget, der konkret kan hjælpe dem i deres hverdag.

AF KIRSTEN GRUBE
projektmedarbejder, Areopagos

Jeg valgte at blive håndlæst, fordi jeg forsøger at finde svar på nogle af de udfordringer, jeg står over for i forhold til mit arbejde. Det spirituelle går jo ind og giver mig et eller andet. Jeg havde brug for nogle konkrete redskaber.

.... 4
Sådan sagde en 41-årig kvinde i forbindelse med en undersøgelse af nyåndeligheden, som Areopagos gennemførte i 2010. Kvinden valgte at blive håndlæst på en Krop-Sind-Ånd-messe, fordi hun helt konkret savnede redskaber til at løse nogle udfordringer på sit arbejde.

Hvorfor lave en undersøgelse?

Nogle gange er vi som Kirke lidt for religiøse. Vi tror meget, men ved for lidt. Ved vi, som kirke, hvordan menneskers tro og spiritualitet ser ud, eller tror vi, at vi ved det? Areopagos har – som led i en større studieproces – igangsat flere runder med indsamling af empiri. Den første interviewrunde indebar i alt 41 interviews på alternativmesser i København og Aalborg.

Og hvad fandt vi så ud af?

Den 41-årige kvinde er en god repræsentant for en generel tendens i undersøgelsen. Der er i højere grad en længsel efter selvudvikling snarere end en længsel efter noget større/Gud/det guddommelige. Konkret er der en søgen efter at finde noget, "der virker". Der søges efter redskaber til livsmestring: Hvordan håndterer jeg bestemte udfordringer eller dilemmaer i mit liv? Hvordan kan jeg få hjælp til det?

Det guddommelige skal fungere

For deltagerne i undersøgelsen betyder det ikke noget, hvad eller hvem det guddommelige er. Det er snarere det guddommeliges funktionelle aspekter, der er afgørende. Man stiller med andre ord spørgsmålet: Hvad gør det guddommelige ved mig? Hvordan kan det 'andet', det spirituelle, hjælpe mig? Hvor hjælpen kommer fra, og hvad kilden til det oprindeligt

er, er af mindre betydning – så længe der er en klar funktionelitet. I praksis betyder det, at de søgendes gudsbilleder først og fremmest får karakter af deres funktion: Det guddommelige "hjælper", "guider" eller "bringer mig videre".

"For deltagerne i undersøgelsen betyder det ikke noget, hvad eller hvem det guddommelige er. Det er snarere det guddommeliges funktionelle aspekter, der er afgørende"

En åndelig rejse

Hovedprojektet er selvets åndelige rejse. Det er en udvikling, der sigter på, at man skal have det bedre, hvile i sig selv, være sig selv og blive bedre til at mestre sit liv. I centrum står en læring for udvikling, der går i alle retninger. Det er vigtigt ikke at lukke af for nye læringsmuligheder og ikke lægge sig fast på noget. Fikspunkterne er konstant foranderlige.

Det er vigtigt at understrege, at denne "åbne læring" blandt informanterne ikke opfattes specielt belastende eller som et pres – tværtimod beskriver de den med positive frihedstermer. En 30-årig mand beskriver det på denne måde: "Det er vigtigt og positivt ikke at lægge sig fast på noget". Den enkelte ved, "hvad der er bedst for den enkelte". Erfaringen fortæller, hvad der er godt, og hvad der er mindre godt, og hvad man derfor skal til- og fravælge.

Fotos: Tone Leksbø, Areopagos.

Om messerne. Forløberen for Krop-Sind-Ånd og Mystikkens Univers-messerne begyndte i 1985. Senere har Daninfo overtaget messerne og givet dem to forskellige profiler. Krop-Sind-Ånd-messen er overvejende en helse-messe, mens Mystikkens Univers mere specifikt beskæftiger sig med spirituelle, mystiske og okkulte anliggender. Krop-Sind-Ånd-messen afholdes tre gange om året i København, Århus og Aalborg og får samlet årligt besøg af ca. 25.000 besøgende. Mystikkens Univers-messen holdes en gang om året i København og har ca. 7000 besøgende.

Med baggrund i undersøgelsen er der blevet udarbejdet 10 teser om karakteren af nyåndeligheden, som den særligt kommer til udtryk blandt mennesker, der kunne finde på at opsøge "alternative" messer:

10 teser:

- 1) Mange oplever det som positivt at være "åben"
- 2) Folk ønsker en spiritualitet, som hjælper dem konkret i hverdagen
- 3) Mange har ikke et sprog for deres spiritualitet
- 4) Personlig udvikling er vigtig
- 5) Spiritualiteten skal føles som noget rart
- 6) Den enkelte tager de dele, der giver mening for dem, og stykker dem sammen til et sammenhængende billede
- 7) Der er en skepsis over for religiøse pakkelløsninger
- 8) Relationer er vigtigere end fællesskaber
- 9) Det er vigtigt, at spiritualiteten er erfaringsbaseret
- 10) Mange er helhedsorienterede i deres søgning

Religion lukker – åndelighed åbner

Det betyder også, at der er en skepsis over for det at være religiøs eller troende. Det afgrænser udviklingsmuligheder – og nogle informanter fremhæver også det forhold, at religiøse eller troende mennesker er med til at marginalisere bestemte grupper af mennesker. Der er en anden åbenhed over for ordet "åndelighed", der i nogle menneskers bevidsthed naturligt lægger sig op ad personlig udstråling m.v. Overraskende nok er spiritualitet et fremmedord for de åndeligt søgende. Det er ikke et ord, der anvendes i hverdagen:

Jeg kan nok ikke rigtig forholde mig til det at være spirituel. Egentlig kan jeg nok bedre forholde mig til ordet åndelighed. Åndelighed og personlig udstråling er nok to sider af samme sag. Det handler om udstråling, men åndelighed er nok bare lidt kraftigere end udstråling. Det kan f.eks. handle om, hvis man er knyttet til en nær ven, hvor man føler noget særligt for vedkommende – så længe, det er tæt på, så virker det. Eller hvis man læser et eller andet, og det i særlig grad henvender sig til mig (kvinde, 25 år).

Troen som bricolage

For de åndeligt søgende – og for den sags skyld alle os andre! - sammensættes troen som en bricolage, det vil sige med de tros-elementer, der giver mening i en given situation. Den enkelte tager de dele, der giver mening, og stykker dem sammen til et sammenhængende billede. For mennesker opleves

bricolagen ikke som en indre modsætning, men som individuelt meningsgivende.

Udfordringer for Kirken

Hvordan udfordres Kirken i forhold til denne målgruppe af åndeligt søgende?

- Det er med til at nuancere billedet af "den åndelige længsel".
- Kirken skal ikke være bange for at give nogle "svar" – der eksisterer reelt et ønske om livsmestring. Det er dog ikke Kirken, men mennesker selv, der skal finde på spørgsmålene. Hvordan gør vi mennesker i stand til at mestre deres liv? Ved at lytte, spørge ind til og i praksis fortælle historier om vores egen måde at være kristne på, og hvordan vi mestrer – eller ikke mestrer – livet.
- Det er vigtigt at sætte fokus på det, der "virker" – de funktionelle aspekter.
- Kirken skal være i stand til at tale ind i folks liv og vække genkendelse – her er det vigtigt at "bruge sig selv", sin egen historie og lade 'trobricolagerne' mødes. Her er det vigtigt at sætte fokus på, hvordan Kirken gennem ansigt-til-ansigt-møder (religionsmøder er først og fremmest en term, der beskriver over for os selv, hvad vi gør) kan vise respekt for menneskers livsprojekter og samtidig fortælle om det, der giver mening og fylde for os selv. Troværdighed er attraktionen.

Kristent nærvær på

Dialog: Om erfaringer fra I Mesterens Lys' deltagelse på Krop-Sind-Ånd og andre messer.

AF OLE SKJERBÆK MADSEN
missionspræst, Areopagos

Baggrunden

I 1985 tog tidsskriftet *Nyt Aspekt* initiativet til den første New Age relaterede messe i Danmark efter forbillede i de britiske Body-Mind-Spirit festivals og kaldte den danske pendant Sind-Krop-Ånd. Messen afholdtes i KB-hallen i København med 15.000 besøgende. I 1986 og 1988 rykkede messen til Falkonercentret. Så er der et hul, hvorefter DanInfo overtog messerne nu benævnt Krop-Sind-Ånd.

Den første kristne deltagelse var Bethlehems Kirkens og Kingo Kirkes Stand ved Sind-Krop-Ånd i Falkonercentret 10. – 12. oktober 1986. Adgangskortet var Bethlehems Kirkens gudstjenester med bøn for syge. Ved henvendelsen til *Nyt Aspekt* lagde vi vægt på, at det kunne være kontroversielt med en folkekirkelig deltagelse både i kirkelige kredse og i New Age. På messen uddeltes ca. 5000 småskrifter under overskriften "Jesus bringer den nye tid". Standen opfattedes mest som en "modstand". Derfor blev stilen blev lagt om, da yderligere to menigheder deltog i den næste messe 18. – 20. november 1988. Udstillingsgæsterne blev indbudt til at deltage i forskellige typer kristent fromhedsliv, bl.a. introduktion

til den ortodokse kirkes Jesus-bøn. Fra 1997 har der igen været en stærk kristen repræsentation på. Udstillere har udover I Mesterens Lys, bl.a. været IKON, Aglow, Areopagos, og Københavns og Aalborgs Stiftsudvalg om Folkekirke og Religionsmøde.

At være på messe

Messedeltagelse begynder naturligvis med en henvendelse til arrangørerne. Henvendelsen må indeholde:

- Hvem er vi?
- Hvad står vi for?
- Hvad vil vi tilbyde i standen?
- Hvilke foredrag eller workshops kan vi bidrage med?

Endelig må man overveje præsentation af standen og dens indhold i messeprogrammet og om man skal have en annonce deri. Selve præsentationen skal være kort: Standens navn, nr. og indhold (standens produkt) angivet i få ord, fx:

I Mesterens Lys / Stand nr. 121 / Heling af hjertet. Forbøn for syge. Christfulness. Kristen spiritualitet.

Dernæst skal medarbejdere samles til et forberede-

Fotos: Tone Leksbø, Areopagos.

alternativmesser

Fotos: Tone Leksbø, Areopagos.

Gæstens aura begynder at vokse
indtil den smelter sammen med
medarbejdernes aura
og danner en søjle af lys,
der forbinder jord og himmel

Hvorfor er det så vigtigt, at kirken er til stede på messerne?

- På messerne møder vi almindelige danskere, som er begyndt at stille åndelige spørgsmål – og dermed er ved at finde et sprog for en ellers ikke særlig sprogliggjort tro. Når kirken er til stede på messerne og opleves relevant af de besøgende, så er vi også med til præge det sprog og den tolkning, som mennesker giver åndelige oplevelser.
- På messerne møder vi også aktører, praktikere og kursusudbydere – altså nogle af dem, som giver den nye åndelighed indhold og sprog. I den åbne dialog bliver også kristen trospraksis og åndelig erfaring en medspiller på trendsætniveau.
- Kirkens tilstedeværelse på messerne gør kristendom troværdig og bryder fordomme om kirken.

Relevante hjemmesider

- På Tro i Tidens hjemmeside, www.troitiden.dk, finder du et arbejds materiale, som kan bruges, hvis du og din menighed vil arbejde med mødet med den nye åndelighed eller være til stede i nyåndelige miljøer.
- På IMLs hjemmeside, www.imsterenslys.dk, finder du under ressourcer manualer for relevante gudstjenester og i artikelarkivet bl.a. følgende artikler af relevans for forbøn på messerne og opfølgningen:
Ole Skjerbæk Madsen: *Bøn om helbredelse*
Lene Skovmark: *Åndelig vejledning – sjælesorgens dybdedimension*

dende møde, hvor de introduceres til messens indhold og udstillere og hvad de står for/tilbyder. Man gennemgår formålet med og indholdet i ens egen stand. Hvad vil vi tilbyde messe gæsterne? Hvad vil vi invitere til under og efter messen? Hvilken holdning er den rette i forhold til andre udstillere og besøgende? Et vagtskema skal laves, så at ingen skal stå i standen en hel dag, og der er tid til, at den enkelte medarbejder kan gå på opdagelse i messens andre stande eller komme til en workshop eller et foredrag. Det er vigtigt at afslutte forberedelsesmødet med at bede for messen og for hinanden.

Det er meget vigtigt, at medarbejderne forstår den etos, som gælder på messerne; her er IMLs bud herpå: Det er vigtigt ikke at tænke i dem-os kategorier på messen. Vi må ikke tale imod andre udstillere... Vi tager udgangspunkt i det, vi kan være fælles om, men er i øvrigt ærlige om vore holdninger og erfaringer.

Forholdet til de andre udstillere er altafgørende for en god messe. Derfor er det vigtigt at medarbejderne også besøger de andre stande og taler med medudstillerne. Vi har gennem årene fået opbygget en tillid, som gør, at mange af medudstillerne kommer og beder om forbøn i vor stand, og at de henviser udstillingsgæster til os. Nogle af dem vil gerne gøre gengæld og tilbyder os at modtage, hvad de har at give.

Det er ikke altid lige let, for vi skal kun sige ja til, hvad vi kan gøre med god samvittighed. Kan man ikke modtage tilbuddet, må man forklare, at man ikke er klar til det nu, og gerne hvorfor. Men det betyder noget, når de andre udstillere oplever, at vi ikke har berøringsangst.

Foto: Tone Leksbø, Areopagos.

Hvad tilbyder vi?

Indretningen skal fange folks opmærksomhed, og der skal være klare oplysninger om, hvem man er, og hvad man tilbyder. I Mesterens Lys' aktiviteter på standene er

- Samtale
- Forbøn
- Mulighed for at skrive sin egen bøn

Tilbud om foredrag eller workshops er også med til at gøre kirkens deltagelse i messen tydelig. IML har haft glæde af bl.a. disse temaer:

- At høre Guds stemme
- Heling af hjertet i teori og praksis
- Tarot, Kabbalah og kristen mystik
- Gralsmysteriet
- Bøn for syge

IML har endelig haft stor glæde af at inviterer til nadvergudstjenester, f.eks. Alle Helgens gudstjeneste på Mystikkens Univers.

IML oplever stor søgning til vore tilbud. Således bad vi ved Mystikkens Univers første weekend i november 2011 for ca. 440 gæster og udstillere og havde mere en 170 dybere samtaler. Vi deltog i fire messer om året.

Hvad den clairvoyante så

I en årrække havde vi stand overfor en gruppe clairvoyante. En dag kom en af dem hen til mig, og sagde, at han måtte dele med mig, hvad han så, når vi bad med de besøgende. "Sådan

Det er vigtigt ikke at tænke

i DEM-OS KATEGORIER på messen

en besøgende kan have en indskrumpet, en grumset eller næsten ingen aura. Og så sætter hun/han sig i stolen hos jer. Jeres medarbejdere kommer til hende/ham, og deres aura lyser. De begynder at bede, og gæstens aura begynder at vokse indtil den smelter sammen med medarbejdernes aura og danner en søjle af lys, der forbinder jord og himmel.”

Det udtrykker flot, hvad der sker under forbøn. Vi beder for mange forskellige forhold på messerne. Nogle kommer med anliggender, som gælder deres familie eller venner, andre kommer med sygdom, nogle ønsker blot lidt mere energi eller en velsignelse, andre har brug for hjælp til et afgørende valg eller skifte i deres liv. Mange af dem vi beder med, siger tak til vort tilbud om heling af hjertet.

Vores tilbud om heling af hjertet:

Formålet er, at konfidenten kommer til at hvile i hjertet med en vished om at være et Guds barn. Vi beder Helligånden åbenbare, hvordan kærligheden strømmer fra Guds hjerte gennem Jesu hjerte ind i NNs hjerte, og at NN må åbne sit hjerte. Vi beder om, at når NN modtager Guds kærlighed i sit hjerte, vil Gud tale til NN i hjertet og kalde ham/hende for sit barn, vise ham/hende, hvor dyrebar han/hun er (at ingen af jordens skatte opvejer, hvad NN betyder for Gud; at Gud ikke for nogen pris vil miste hende/ham).

Når vi har bedt dette igennem, og når vi har tro for, at konfidenten har grebet denne kærlighed, beder vi om, at NN må hvile i et helt hjerte i visheden om at være Guds barn, at have værd og at være elsket, og vi beder om, at denne vished må fylde sjælen, tanker, følelser og minder og blive en lægedom for, hvad NN bærer på, og som truer selvværdet og livsmodet. Her kan vi komme ind til ret dybe sår i sjælen og ofte leder det ind i en indre helbredelse - også af relationerne til andre mennesker, fordi dette menneske nu kender sit værd uafhængigt af menneskers domme. Naturligvis kan ikke alt ske i en enkel kort bøn på en helsemesse - men det kan blive indledningen til et forløb. Vi beder ofte om, at NN kan se Jesu ansigt i sit hjerte og se ind i hans øjne og finde bekræftelse, værdsættelse, opmærksomt nærvær og glæde over, at NN er, hvem NN er.

I forbindelse med dyb smerte beder vi om, at konfidenten i sit hjerte må se Jesus med tornekrone og se hans smerte og så opleve sin egen smerte og sorg flyde ind i Jesu

smerte, dernæst se ind i hans øjne og møde Guds kærlighed dér og erfare, hvordan kærligheden forløser smerten og sorgen i opstandelsens kraft. Heling af hjertet afsluttes med velsignelsen. “Guds fred, som overgår al forstand, bevare dit hjerte og dine tanker i Kristus Jesus, vor Herre!”

Hvordan kommer der ”kirke” ud af det?

Akilleshælen i denne form for tjeneste er opfølgningen. For selvom der er mange gode samtaler, og selvom mange får et dybt personligt møde med Jesus, er det kun få, som oplever, at kirken er relevant for dem i deres fortsatte åndelige liv. Nogle af årsagerne kan findes i menighederne, hvis de ikke er velkomne, eller hvis der ikke findes en medvandrer i menigheden, som kan hjælpe ind i et dybere liv med Gud. Andre årsager kan findes i den store vægtlægning på den individuelle vej hos mange åndeligt søgende.

Alligevel skal kirken ikke opgive at tilbyde introkurser i kristendom. Herudover er det nødvendigt i en vekselvirkning med de ny-spirituelle og holistiske miljøer at skabe undervisningstilbud i form af kurser og workshops, udforme nye typer gudstjeneste samt danne ad hoc fællesskaber med henblik på – for nu at bruge udtryk, som bruges i disse miljøer - lysarbejde (d.v.s. bøn for jorden og menneskeheden) og med henblik på praktisk arbejde for virkeliggørelse af menneskehedens broder-søsterskab og ansvaret for naturen og medskabningen.

Den fortsatte tilstedeværelse år efter år på messer, festivaler og græsrodsarrangementer må dog ikke underkendes. Når medarbejdere fra f.eks. I Mesterens Lys inviteres til i disse sammenhænge at guide en meditation, lede en workshop eller holde gudstjeneste, også ofte med nadverfejring, bliver det en manifestation af Kristi Legeme i det pågældende miljø. Når medarbejderne beder med de samme med-udstillere og gæster på den ene alternativ-messe efter den anden og ofte må stille sig til rådighed med vejledning og endog hører skriftemål, er det udtryk for, at kirkens medarbejdere udgør et fællesskab af Jesu disciple sammen med de pågældende gæster og udstillere. En sådan tilstedeværelse kan hjælpe individuelle søgere og kirke-kristne til at opleve Kristi legemes virkelighed som netværk snarere end organisation.

Dialog: Nyåndelige miljøer, som er så rigt repræsenteret på de alternative messer, formår at identificere de spørgsmål, som optager søgende mennesker. Hvad karakteriserer den åndelige søgen, og hvad kan kirkerne lære af det?

Bag om den åndelige søgen

AF LENE SKOVMARK
teolog og foredragsholder

Afstand til kirken

”Mon der er nogen her, der kan hjælpe mig?” tænkte Karen, da hun stod i indgangen til en helsetilbud. Hun havde gjort op med en kristen baggrund, der var præget af streng rettroenhed, og havde begivet sig ud på en lang rejse i det nyreligiøse landskab for at finde sig selv og Gud.

Karen repræsenterer en stor gruppe af søgende som vender kirke og kristendom ryggen, fordi de i de kristne miljøer ikke har oplevet, at deres åndelige længsel og erfaring er blevet mødt. Eller fordi de er blevet mødt med en fordømmende holdning. De gør op med forestillinger af Gud som dømmende og fjern, og mange tager afstand fra ord uden indhold og fra en tro, der begrænser deres livsudfoldelse.

”Kirken tager Jesus fra mig”, lød det fra en mand. Han havde en umiddelbar tro på og hengivenhed til Jesus, men oplevede ofte, at prædikenen var for intellektuel. Jeg oplever blandt nyåndelige en stor kærlighed til Jesus og en intuitiv opfattelse af Gud som kærlig og nær. For eksempel fortalte en kvinde, at hun i sin barndom oplevede Jesus som en ven, der altid var hos hende. ”Jesus og jeg stod sammen!” Hun havde haft en opvækst med mange svigt og uden kendskab til kristendom og kirke.

Huller i livet

Da Karen som 47-årig stod med Kristuskransen i hånden, oplevede hun, at perlerne faldt ned i nogle huller i hendes liv. Trods sin søgen efter helhed i de alternative behandlingsformer og terapier, manglede der noget. En anden kvinde havde gennem mange år i det nyreligiøse miljø fået stadig større selvindsigt og lys over sine skyggesider. Hun oplevede det, som om hun blev mere og mere udhulet, og først i kristendommen fandt hun den fylde af kærlighed og den lægedom, hun havde længtes efter. Endnu et eksempel er Kirsten, som gennem mange år havde praktiseret buddhistisk meditation. Hun følte det, som om hun mediterede ud i tomheden og savnede, at bønnen landede et sted.

Det nogle oplever som huller i livet, kan i den kristne tradition tolkes som en længsel efter Gud. Der er en eksistentiel længsel, som ikke kan stilles af religiøse eller nyåndelige idéer og metoder. En længsel, som ikke kan stilles af gængs kristendom, men af Gud selv. Jævnfør Augustins beskrivelse af det urolige hjerte, som kun finder hvile i Gud.

Mange vender tilbage til deres kristne rødder på en ny og mere autentisk måde, og ofte bliver den kristne mystik den direkte vej ”hjem” til Gud, måske fordi de længe har gået på den vej. Helligånden virker i menneskers længsel efter at virkeliggøre det liv, de er skabt og kaldede til. Den kristne spiritualitet er en kilde til liv, som også stadig flere kristne opdager og øser af.

I den kristne spiritualitet hænger tro og liv sammen. Der er en vej at gå og anvisning på åndelig praksis, noget som folk savner i gængs kristendom. Og det er netop denne vej, som præsenteres i Kristuskransen, hvor perlerne rummer og sætter ord på erfaringen og forbinder den søgende med Kristi eget liv. Perlerne er med til at skabe den sammenhæng og helhed, som mange længes efter.

Udfordring til kirken

Som beskrevet ovenfor, søger mange mennesker andre steder hen, fordi de i den kristendom, de har mødt, savner en åndelig praksis og en vej at gå, de efterspørger spiritualitet og mere krop. Messerne med deres mangfoldighed af former for terapi og healing møder et uopfyldt behov. Det nyåndelige miljø er med til at spejle det, kirken har glemt.

John Drane hævder, at det nyåndelige miljø trods uklarheder og inkonsekvens i tankegang og praksis formår at identificere de spørgsmål, der optager søgende mennesker. Han understreger vigtigheden af, at kirken må engagere sig for at møde denne længsel, ellers vil den miste fodfæste. Han peger desuden på det problematiske i, at fordi mange søgende ofte ser kirken som en del af problemet, opfattes den ikke umiddelbart som en del af løsningen eller svaret på deres spørgsmål.

I mødet med nyåndeligheden står kirken over for mennesker med en religiøs erfaring og en overbevisning. Hvor tro møder tro, må vi møde andre med åbenhed og indlevelse. Opgaven er ikke kun at forkynde sandheden, men at erkende, at vi som kristne selv er søgende mennesker, fordi Gud og Sandheden altid er større, end vi hidtil har troet og erfaret. Kirken med sine mange ord må lære at lytte; den må vove at lade troen og dogmerne udfordre – ellers risikerer vi at svare på spørgsmål, som ingen har stillet.

Den apologetiske tilgang, hvor man gennem ræsonnement og henvisning til dogmer og bibel søger at overbevise

Der er en EKSISTENTIEL LÆNGSEL, som ikke kan stilles af religiøse eller nyåndelige idéer og metoder. EN LÆNGSEL, som ikke kan stilles af gængs kristendom, men af GUD SELV

Fotos: Tone Leksbø, Areopagos.

om kristendommens sandhed, har slået fejl. Det autentiske møde sker i en dialog, hvor man respektfuldt lytter og deler sin tro. Udfordringen er at gå bagom fænomenerne og søge at finde ud af, hvad de er udtryk for. Lytte til længslen og intentionen bag den åndelige søgen og forvandle snublestene til trædestene.

Snublestene til trædestene

Når man færdes i det nyåndelige landskab, må man naturligvis være opmærksom på vildledende tendenser og faldgruber. Der er brådne kar overalt, for øvrigt også inden for kristendommen. Alt må prøves, og man må skelne mellem det, der nedbryder og det, der fører til liv og til Gud. Nogle eksempler: Mange af tilbuddene på messen handler om selvudvikling som udtryk for en længsel efter at blive hel og en villighed til at arbejde med sig selv. Udfordringen er at udfolde den kristne tros potentiale for vækst. Udfolde Jesu kald til efterfølgelse og hellighed.

Clairvoyance og kanalisering er udtryk for bevidsthed om, at vi som mennesker har brug for at blive vejledt, og at der er nogen i den åndelige verden, som vil hjælpe. Et kristent svar kan være at udfolde profetiske budskaber og åndelig vejledning og med visdom at henvise til biblen.

Healing og kropsterapi viser en forståelse for en holistisk opfattelse af mennesket. Her må kirken bestræbe sig på at møde hele mennesket, blandt andet gennem pilgrimsvandring, bibliodrama, ritualer og afspænding.

Menneskets som guddommeligt. I det nyåndelige opfattes mennesket ofte som guddommeligt, inspireret af østligt livsopfattelse. Kristendommen kan blive bedre til at udfolde betydningen af at være skabt i Gud billede.

Åndelig praksis. Der er meditation og kontemplativ bøn i rigt mål i den kristne tradition.

Det er for øvrigt ikke kun et spørgsmål om, hvad vi som kirke og kristne har at give, men også om, hvad vi selv kan modtage. Åndelighed og krop efterspørges i høj grad også inden for kirken. Vi kan lære meget af den indsigt og praksis, der findes i andre spirituelle og religiøse traditioner. Men det, mennesker længes efter og søger de andre steder, findes i rigt mål i Jesu lære og i den kristne tradition.

Man behøver ikke at gå over åen efter vand.

Healing og sindsro er bare en af de mange tilbud, man kan prøve af på en Krop-Sind-Ånd-messe.

Krop, sind og ånd

Fire teologiske indspark. Krop-Sind-Ånd-messer har gennem 20 år været et meget synligt udtryk for de store ændringer, som danskernes religiøsitet har gennemgået og stadig gennemgår. Som navnet på messerne antyder, så er kodeordet sammenhæng. En sammenhæng mellem kroppen, sindet og ånden – også kaldet holisme – der kommer til udtryk ved, at man på messerne tilbyder metoder, terapier og redskaber, der retter sig mod alle tre dele som en sammenhængende helhed. Åndelige problemer ses ikke adskilt fra de fysiske og mødes derfor med kropslige behandlinger – og omvendt.

Holismen tænkes typisk som en modsætning til det almindelige samfunds tilgang til mennesket, hvor krop, sind og ånd betragtes som adskilte størrelser. Og den tænkes også i udbredt grad som en modsætning til den traditionelle kristendoms syn på mennesket.

Men hvordan ser kristendommen på forholdet mellem krop, sind og ånd? Det har vi prøvet at sætte lys på ved at stille følgende spørgsmål til fire personer af forskellig kristen observans:

- Hvad er efter din mening kristendommens syn på forholdet mellem krop, sind og ånd?
- Hvordan kommer det til udtryk i kirkens praksis?
- Og er der noget at lære af den holistiske tilgang?

Teologi: Cand. theol. og samtalevejleder Peter Ruge griber tilbage til middelalderens mystiker Meister Eckhart for at beskrive den efter hans opfattelse ideelle balance mellem krop, sind og ånd.

Når sindet bliver frit

AF PETER RUGE
sogne-og sygehuspræst og samtalevejleder

Vi er skabt til at være en helhed af krop, sind og Ånd. Men de tre aspekter er i ubalance, sådan som mennesker lever i det daglige. Kroppens impulser og behov styrer alt for mange handlinger. Sindet er fyldt med tanker og følelser, som vi har vanskeligt ved at kontrollere.

Kristendommens vision er, at menneskers liv er styret af Ånd. For at det kan ske, må vi lære kroppens og sindets væsen at kende, og lære dem at vige den styrende plads, så der kan blive rum for Ånd.

Den meditative bøn

Mester Eckhart er mystiker og levede i 1300-tallet. Han sætter fokus på sindet. Opgaven er at gøre det "frit" og "ledigt" - dvs. at skabe plads for Ånd. Og ledigt bliver sindet, når vi iagttager dets indhold - uden at identificere os med tanker, følelser og kroppens impulser. Denne proces er meditation - et "betraggende værk" kalder Eckhart det - og det er en hellig handling. For hvor sindet bliver frit for sin forvirring i de mange impulser og tanker, kommer Ånd til stede og kan sætte retning for menneskers liv. Denne tilstand er, siger Eckhart, bøn.

"Den kraftigste bøn, der næsten er i stand til at opnå alle ting, og ligeledes det mest værdifulde værk, er, hvad der udspringer af et frit og ledigt sind. Jo friere sindet er, desto kraftigere, værdigere, nyttigere og mere fuldkommen er en sådan bøn og et sådant værk. Det frie sind er i stand til alle ting. Hvad er da et frit sind?"

*Det er et sind,
der ikke er tyngt og belastet af noget som helst,
der ikke er bundet til nogen bestemt måde at være på,
der ikke søger sin egen fordel
men helt og holdent er åben for Guds vilje
og ganske har opgivet sin egen. ...*

*Så fokuseret må man bede,
at både krop og sind, ja øjne og ører, hjerte og mund
og alle sanser
er indstillet på bøn,
og ikke holder op med det,
førend man føler, at man er ved at blive ét med den,
man har nærværende,
den hvortil man beder,
nemlig Gud."*

Så længe denne bøn og meditation står på, siger Eckhart, må man gøre sig fri af krop og sanser. Men når Ånden er til stede og fylder sind og krop med bevidsthed, skal man vende sig ud i verden - leve og handle!

*"Kristendommens vision er,
at menneskers liv
er styret af Ånd"*

Den glemte stilhed

Eckhart oplever, at Gud er kilde til alt, hvad der er til - og at alt det værende vælder ud af Guds enhed i ét uendeligt og evigt nu. Søger man Gud - denne kilde til væren - kan man derfor ikke finde Gud i verden, men kun ved at vende sin opmærksomhed bort fra ethvert fænomen - for at sindet må blive stille.

I vores kirketradition har vi glemt, at sindet kan blive så stille, at Gud kan handle i det. Vi har glemt, at et menneske kan lære at overgive sig til Gud - ved at øve sindets stilhed, sådan som Mester Eckhart beskriver det.

Derfor har vi brug for at møde denne erfaring i andre traditioner for at få tillid til, at det kan lade sig gøre. Her er i dag en vigtig dialog mellem Øst og Vest. Og Vestens bidrag er bl.a. at insistere på kroppens og sindets balance under Åndens ledelse - og at målet er Gud.

Teologi: Præst i pinsekirken mener, at kirken i dag trænger til at genopdage det jødisk-kristne menneskesyn, der opfatter krop, sind og ånd som ligeværdige størrelser.

Den åndelige arv

AF TANNY JACOBSEN
talsmand for FrikirkeNet og præst i pinsekirken i Vejle

Det moderne menneske længes efter en åndelighed, som er nærværende i deres daglige liv. Det ses bl.a. gennem krop-sind-ånd-messernes popularitet.

dig, og kun det åndelige havde nogen virkelig værdi. Ånden skulle herske over kroppen, men det fysiske havde ikke noget at tilføje det åndelige. Denne forståelse ses ikke mindst fra kirkefaderen Augustin og fremefter.

Bibelsk menneskesyn

I Bibelen møder vi et helhedssyn på mennesket som krop, sjæl og ånd. Mennesket er skabt i Guds billede, fortælles det i 1. Mosebogs første kapitel. I næste kapitel uddybes dette udsagn med det smukke billede af Gud, der som en kunstner former mennesket af jordens støv og blæser sin livsånde i mennesket, hvorved det bliver et levende væsen: krop, ånd og sjæl.

Dette helhedssyn løber igennem hele den bibelske åbenbaring og ses klart i evangeliernes fortælling om Jesus. For Jesus hænger menneskets krop, sjæl og ånd sammen i en helhed. Det ses fx ved, at han helbreder fysiske sygdomme ved Helligåndens kraft og løser mennesker fra fysiske og sjælelige bindinger gennem uddrivelse af dæmoniske kræfter.

”Gud sender sin Ånd over os, for vi har behov for åbenbaring, syner, profeti, tungetale for at modtage Guds virkelighed midt i vores verden”

Ånd over krop

Når kristendommen har fået ry for at betragte menneskets krop, sind og ånd som adskilte størrelser, skyldes det den stærke indflydelse fra græsk tankegang på den tidlige kristne kirke. Grækerne havde nemlig et ganske andet syn på mennesket end det jødisk-kristne. De var dualister, og for dem var kroppen ond, og ånden var god. Det fysiske var mindrevær-

Forstand over ånd og krop

I rationalismen fik adskillelsen af krop, sjæl og ånd så en anden farve. Nu var det ikke ånden, men forstanden, som var det eneste gode, og kroppen blev så en slags maskine, der bar rundt på en forstand. Nu var ånden mere eller mindre elimineret, da den ikke kan defineres rationelt. Kirken adopterede rationalismens grundbegreber for at kunne gå i dialog med den.

Tilbage til rødderne

Jeg kommer fra en pinsekristen tradition, hvor vi – i hvert fald i nogen grad – har genopdaget den jødisk-kristne sammenhæng mellem krop, sind og ånd. I pinsekristendommen praktiserer vi bøn for syge, og vi tror, at mennesker kan opleve en fylde af Guds Ånd, som ikke kun giver dem en rationel forståelse af tilgivelse, men som berører hele deres personlighed med en oplevelse af Guds nåde og Guds fred. Vi bruger kroppen, når vi lovsynger – fx til at klappe og løfte hænderne, som den tidlige kirke i øvrigt også gjorde; og vi forkaster den rationalistiske tilgang til kristendommen, hvor alt overnaturligt betragtes som myter og overtro. Livet er så meget mere end det, der kan beskrives rationelt. Gud sender sin Ånd over os, for vi har behov for åbenbaring, syner, profeti, tungetale for at modtage Guds virkelighed midt i vores verden. Livet er alt for stort til at kunne rummes af en rationel virkelighedsbeskrivelse. Det er, hvad den første kirke praktiserede og proklamerede på pinsedag, og det er, hvad nutidens kirke har brug for at genopdage.

Det holistiske menneskesyn har stærke jødisk-kristne rødder. Hvis det skal være en kristen og ikke en østlig holisme, der vinder frem i disse år, skal kirken besinde sig på at genopdage sin åndelige arv.

Teologi: Den katolske kirke forkynder fuld ligeværdighed mellem krop, sind og ånd, og ikke mindst kirkens sakramenter og ritualer understreger deres uløselige sammenhæng.

Skabt til helhed

AF KIRSTEN KJÆRULFF
cand.mag.

I kristendommen har det fysiske fra begyndelsen været betragtet som ligeværdigt med det åndelige. Det er jo den samme gode Gud, som har skabt alt – ”det synlige og det usynlige”, som der står i den store nikæenske trosbekendelse: Hele den fysiske verden, de usynlige åndsvæsener, englene, og menneskene, som med deres legeme og sjæl hører hjemme i begge verdener. Hvert menneske er skabt som unik person med krop, sind og ånd. De tre dimensioner kan ikke adskilles, ikke før døden, hvor det fysiske legeme forgår, mens sjæl og ånd venter på opstandelsen, hvor Gud igen vil opvække vore legemer og forene dem med vor udødelige sjæl. (Derfor har tanken om reinkarnation ikke hjemme i kristendommen).

Syndefaldets konsekvens

Mennesket var skabt til at leve evigt i kærlighedsfællesskab med Gud i Hans mystiske legeme, dvs. én hellig organisme, ét med Gud. Men i syndefaldet blev mennesket forført til at ville være sin egen herre og vende ryggen til Skaberen. Dermed rev det sig selv og hele skaberværket ud i ødelæggelse, død og undergang. Mennesket skar så at sige pulsåren over på den levende organisme, som Gud havde skabt til at leve i kærlighedsfællesskab med Ham. Mennesket krummede sig ind i sig selv i stedet for at stå oprejst med ånd og sjæl rettet mod Gud. Derved dømte det sig selv til døden.

Forløst til genoprettelse

Men Gud ville ikke, at Hans skaberværk skulle forgå. Han besluttede selv at træde ind i verden og blive menneske: ” - OG ORDET BLEV KØD OG TOG BOLIG IBLANDT OS”. Alle tings Skaber ydmygede sig selv og påtog sig menneskenatur og vores legemlige død for til gengæld i opstandelsen at give os sin Guddom og sit evige liv. ”Vi skal blive Ham lige, vi skal se Ham, som Han er”, skriver Paulus. Det betyder, at mennesket er skabt og forløst til at blive guddommeliggjort med krop, sind og ånd. Derfor bekender vi ”kødets opstandelse”, dvs. både Jesu opstandelse fra de døde påskemorgen, men også vore egne kødelige legemers opstandelse.

Sakramenter

I den katolske kirkes praksis kommer ligeværdigheden af krop, sjæl og ånd til udtryk først og fremmest i dens sakramenter, hvor de fysiske elementer er synlige udtryk for den guddommelige, usynlige virkelighed – og ikke kun som symbol, men helt konkret: I eukaristien forvandles brød og vin reelt til Jesu legeme og blod: ”Realpræsens”.

Kroppens ligeværdighed med sjæl og ånd kommer også til udtryk i kirkens syn på ægteskab og seksualitet: Menneskets legeme er lige som sjælen skabt til hellighed, til at blive guddommeliggjort – til at være ét med Gud i Hans mystiske legeme. ”Eller ved I ikke, at jeres legeme er et tempel for Helligånden, som er i jer, og som I har fra Gud?”, siger Paulus. Ligesom Faderen og Sønnen elsker hinanden i Helligåndens kærlighed, sådan er mennesket også skabt til kærlighed med legeme og sjæl. Derfor er vi skabt som mand og kvinde, for at vi også fysisk kan blive ét i kærlighedens favntag. Derfor er seksualiteten hellig, Guds største gave til menneskene: Mand og hustru bliver i foreningen et billede på Kristus og Hans Kirke, som Paulus siger i brevet til menigheden i Efesus: ”Derfor skal en mand forlade sin far og mor og binde sig til sin hustru, og de to skal blive ét kød. Dette rummer et stort mysterium – jeg sigter til Kristus og kirken.” Derfor er ægteskabet i den katolske kirke et sakramente.

Ritualer

Et andet udtryk for, at kroppen ikke kan adskilles fra sind og ånd, er det fysiske og sanselige nærvær i gudstjenesten: Man knæler for Den treenige Gud, man slår korstegn for sin pande og sit bryst, man bestænder sig med vievand, som er vand indviet til dåben. Gudsdyrkelsen festliggøres med lys, røgelse, med liturgiske klæder, med festmusik og klokkeklang. I sørgetider, f. eks. langfredag, er alt i kirkerummet mørkt og stille. Ingen lys, ingen blomster, ingen musik... Vi er med Jesus på Golgata. En holistisk tankegang som denne lærer én at passe på sin krop, og man lærer at behandle naturen og hele skaberværket med ydmyghed og ærbødighed, for Gud viser sin visdom, sin godhed og skønhed i alle de skabte ting, og Han har givet os mennesker ansvaret for det hele.

Teologi: Kristendommen omfatter det hele menneske, siger en folkekirkepræst og dette helhedssyn forpligter også kirken og de kristne til at have omsorg for medmenneskets hele menneske.

Præstens hoved på et fad

AF MERETE ØRSKOV
sognepræst

Præstens hoved serveres på et fad. Resten af kroppen, bortset fra hænder og fødder, er fuldstændigt skjult. Ikke engang pastorens fysiske facon anes

under den tunge, sorte kjole.

Fremtoningen af folkekirkenes gudstjenestelige leder gør det oplagt at opfatte kristendommen som en religion for intellektet, blottet for kropslige sansninger. Og sådan gør da også den typiske folkelighed: Fortæller, at kristendommen handler om læresætninger, der er afkoblet resten af menneskelivet. Således mente en af mine tennismakkere, at jeg må være et godt eksempel på det senmoderne menneskes adskilte performances, når jeg den ene dag står tilknapet og taler nydeligt på prædikestolen, og den næste dag løber svedende rundt i lårkort og bander over de bolde, jeg ikke når.

Kristi skabende kærlighedskraft

Men nej, jeg er ikke en fragmenteret situid (et menneske, hvis identitet bestemmes af situationen, red.) Jeg er kristen og præst med hud og hår, døgnnet rundt, år ud og år ind, uanset påklædning og sprog. Jeg er helstøbt. Skabt som et guddommeligt eksperiment af ånd og støv - Grundtvigs vidunderlige definition af mennesket - og jeg er både fortabt og frelst med det hele. Døbt med vand og Helligånd sådan, at hver en celle i min krop tilhører Kristus.

I Grundtvigs poesi ser vi dette helhedssyn. Og kan i "Hil dig, frelser og forsoner" synge således om Kristi kærlighedskraft: "Derfor beder jeg med tårer: Led den ind i mine årer, floden, som kan klipper vælte, floden, som kan isbjerg smelte, som kan blodskyld tvætte af"

Når vores fysiske legeme reelt modtager denne åndelige skaberkraft, så er det, at vi som mennesker kan flytte os. Kan ændre vores og andres liv. Kan få frihed og styrke til "at hjælpe og værne om den, som er svag, at elske, thi deri er livet".

Helhedssyn i omsorg for næsten

Lige præcist her, og ikke ved at se på præstens påklædning,

oplever vi, at kristendommen omfatter det hele menneske. Kristne elsker, lider og handler. I den fysiske verden og drevet af Guds Ånd. For det at være kropslig handler ikke kun om blokadeløsende massage og zoneterapi, selv om det er vigtigt, at vi passer godt på vores gudsskabte lemmer. At være en kristen krop handler i høj grad om at tage sig af hinandens fysiske vilkår. F.eks. ved at åbne varmemøbler for udstødte, engagere sig i kampen mod menneskehandel og bekæmpe vores sygdomme og lidelser, i stedet for at se disse som den enkeltes egen skæbne og personlige - måske selvskabte - udfordring. At være kropslig handler helt konkret om at opleve Kristi tilstedeværelse i sine medmennesker og i sig selv.

"At være en kristen krop handler i høj grad om at tage sig af hinandens fysiske vilkår"

"Guds tempel"

I Jesus Kristus fik selveste Gud krop. Han var sand Gud og sandt menneske. Ikke adskilt og ikke sammenblandet. Sådan siger de gamle læresætninger, og det er paradoksalt og vidunderligt. Ånd og støv hører sammen, og alt hører med. Selv om Paulus taler rigeligt nedladende om kroppen, så er det også hos ham, vi finder disse ord: "Ved I ikke, at I er Guds tempel, og at Guds ånd bor i jer? ... Guds tempel er helligt, og det tempel er I." (1. Kor. 3,16-17)

Begynd med kjolen!

Måske kunne denne ærbødighed over for kroppen som Guds tempel komme mere frem i vores gudstjenestelige praksis. Og her kunne vi måske lære noget af de spirituelle miljøer, der - på en anden måde end kristendommen - opfatter det menneskelige selv som guddommeligt.

I så fald kunne man begynde med en reform af præstekjolen.

Googlebuddhisterne kommer...nedefra!

Interview: Der er opbrud i det religiøse landskab i Danmark. Den tredje reformation, folkets reformation, er ved at se dagens lys. Statskirken mister sit fodfæste og Googlebuddhismen tager over - en retning der ifølge Ph.d. i religionssociologi og generalsekretær i Bibelselskabet, Morten Thomsen Højsgaard, kan føre til kynisme og egoisme i samfundet.

AF ANNE KRABBE-POULSEN

Der er 'Googlebuddhisme' - og så er der ordet 'Googlebuddhisme'

Morten Thomsen Højsgaard forsøger i sin nye bog 'Den tredje reformation' at indkredse den nyspirituelle tendens i det danske samfund med begrebet 'Googlebuddhisme'.

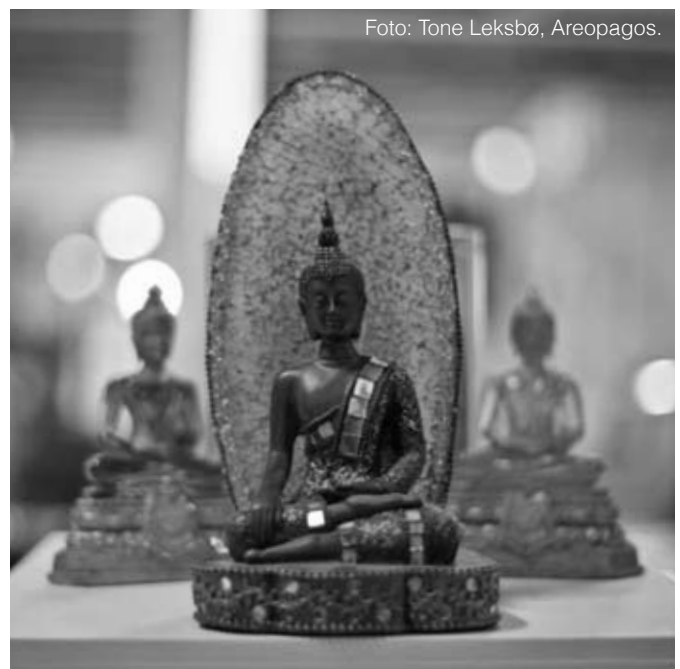
Hvem har du har i tankerne, når du bruger det kontroversielle ord 'Googlebuddhisme'?

- Jeg har forsøgt at bringe den religionsvidenskabelige forskning videre. For hidtil har den ikke taget ret meget højde for retningen i udviklingen. Den har stort set kun set udviklingen i form af fx religiøs privatisering, individualisering eller aftraditionalisering. Heri ligger der implicit, at vi er på vej væk fra den kristne tradition. Jeg spørger bare: aftraditionalisering ja, men hvor er vi på vej hen? Jeg påstår i min analyse, at vi måske er vej hen imod noget, der ligner vestlig nybuddhisme, som jeg så kalder 'Googlebuddhisme'. Google står for individualismen. Vi søger og finder det, vi selv leder efter. Vi vil selv bestemme hastighed, omfang og dybde. Og buddhismen angiver en religiøs retning. I stedet for at sige privatiseret religiøsitet, så tillader jeg at kalde det buddhisme.

I mine ører er det et lidt negativt ladet ord. Har du tænkt over, hvordan ordet virker?

- Man hører, hvad man vil høre. Google er et af verdens største varemærker. Få andre religioner har fået så god presse i Vesten

Morten Thomsen Højsgaard er 38 år, ph.d. i religionssociologi og generalsekretær i Bibelselskabet. Han har tidligere været redaktør for kirke og tro ved Kristeligt Dagblad samt religionsforsker ved Københavns Universitet. Han har udgivet flere bøger, senest "Den tredje reformation - fra statskristendom til google-buddhisme" på Kristeligt Dagblads Forlag.

“Google står for individualismen. Vi søger og finder det, vi selv leder efter”, forklarer Morten Thomsen Højsgaard. Foto:

....18 i de sidste 10-15 år som buddhismen. Jeg overvejede meget, da jeg lavede research til bogen, om det nye fænomen bare skulle hedde, som mange andre forskere kalder det, ’religiøs privatisering’ eller ’aftraditionalisering’. Men hvis jeg havde kaldt det det, så havde der ikke været noget nyt eller kontroversielt i bogen.

“Det er noget rigtig skidt, hvis vi bliver sådan nogle **SUPEREGOISTER**, der alene skal realisere os selv”

Hvordan skal folkekirken forholde sig til disse såkaldte googlebuddhister?

- Her er vi inde på et felt, jeg kun lige strejfer i bogen. Bogen er først og fremmest en analyse. Jeg vil gerne invitere andre deltagere i kirkelivet med ind i overvejelserne om, hvad tidens religiøse udvikling betyder for folkekirken. Jeg tror ikke, at kirken skal reagere på én bestemt måde. Der er meget, der kan og skal gøres. Der er i øvrigt også en del træk i kirken, der allerede kan minde om Googlebuddhisme, eller som forsøger at ramme den samme målgruppe med nyåndelige aktiviteter og tiltag.

Bliver du sådan godt gammeldags provokeret af Googlebuddhismen?

- Jeg har stor respekt for menneskers personlige valg af tro og ståsted i livet. Når det er sagt, så må det tilføjes, at alle valg i livet kan diskuteres og gøres til genstand for kritik. Det gælder også Googlebuddhismen, som har visse træk, der bekymrer mig. Jeg siger det slet ikke så stærkt i bogen. Men jeg er bange for, at nogle af tidens alternative forkyndere stikker folk blå i øjnene. Essensen i mange selvrealiseringsbøger er, at hvis du ikke har det godt, der hvor du er, så gør dig fri. Altså hvis det for eksempel går dårligt med dit parforhold, så gør dig bare fri. Det kan godt være, at det er sindbilledet på et individualistisk samfund, der så bruger nogle buddhistiske meditations-teknikker og karmabevidsthed til at opnå den dybeste selvrealisering. Jeg tror, vi kan få ødelagte familier og børn, der vokser op uden et fast og solidt fællesskab, hvis det bliver trenden. Det er ikke fordi, jeg er gammeldags moralist, men hvad enten det er venskaber eller familier, så er det noget rigtig skidt, hvis vi bliver sådan nogle superegoister, der alene skal realisere os selv. Det kan udarte sig til en form for kynisme, der ikke er god for fællesskabet. Samtidigt anerkender jeg selvfølgelig følelserne, inderligheden og oprigtigheden i de mennesker, der synes godt om disse selvrealiseringsbøger.

Individualisering og demokratisering

Morten Thomsen Højsgaard er blevet beskyldt for at være kulturpessimist og religionsforfølger efter udgivelsen af bogen. Det kommer bag på ham. Han ser det absolut også som noget positivt, at folk har fået større selvbestemmelse, og demokratiet bevæger sig, ligesom trangen til at søge ny viden og indsigt, dybt ind i den kirkelige og religiøse verden.

Begrebet 'Googlebuddhisme' - en kritisk refleksion værd

Analyse: Det har alle dage været vanskeligt at indfange den såkaldte virkelighed i sproget. Med det nye begreb 'Googlebuddhisme' synes det ikke at være blevet lettere!

AF ANNE KRABBE-POULSEN

Kan man problemfrit spænde en bestemt religion for den nyspirituelle tendens, vi ser i det danske religiøse landskab? Og i så fald hvorfor vælges så religionen buddhisme og ikke hinduismen? Eller teosofien, der er en vestlig fortolkning af det østlige religiøse tankegods? Endnu mere komplekst bliver begrebet - og jeg rundforvirret - når Morten Thomsen Højsgaard også smider den kristne mystiktradition ned i 'Googlebuddhisme-kassen'.

Hvem og hvor mange vil egentligt kunne genkende sig selv i denne kategori - og ikke mindst føle sig godt til rette og respektfuldt behandlet? Hvorfor vil adskillige, jeg kender, der tager på retræter, går pilgrimsvandring og mediterer ikke definere sig som tilnærmelsesvis googlebuddhister? Måske er det knap så flatterende at blive kaldt googlebuddhist, når man hverken opfatter sig selv som buddhist, overfladisk eller ego-centeret. Der er nemlig et grundlæggende problem med begrebets konnotationer, altså de medbetydninger og associationer ordet skaber. Begreber kan være mere eller mindre neutrale og positive. Således er 'Googlebuddhisme' et mere værdiladet begreb end det mere neutrale begreb 'privatiseret religiøsitet'. 'Googlebuddhisme' er et fængende og kreativt ord med god gennemslagskraft i medierne. Og selv om man måske bare gerne vil betegne en tendens på en lidt 'frisk' og kontroversiel måde, kan det for dem, man i bedste mening forsøger at kategorisere, opfattes som en arrogant og nedladende betegnelse.

Ord er aldrig bare ord. Ord virker på en bestemt måde!

Hvad er bagsiden ved individualiseringen og demokratiseringen?

- Det er, hvis folk midt i rusen over at kunne bestemme selv, vælger noget, som i virkeligheden er værre, end det de havde i forvejen, eller ikke er, hvad det giver sig ud for at være. Altså hvis man går ned i en eller anden religiøs butik, og tror man køber fred, velvære og harmoni på 12 minutter. Så går det op for folk, at det kan godt være, det kun tog 12 minutter, men det gav ikke fred og velvære.

Er det ikke at være en anelse bedrevidende og fordømmende?

- Der er jo værdidomme i bare det, at vi sidder og taler sammen. Det neutrale ståsted findes ikke. Så der er værdidomme, og selvfølgelig er der holdninger, selv om der også er analyser og tal, der kan verificere. Det tror jeg findes i al slags forskning. Også den såkaldt neutrale og objektive religionsforskning er gennemsyret af værdier - det er bare nogle andre værdier.

Hvad er det bedste, der kan komme ud af den tredje reformation?

- Det er simpelthen endnu engang blevet interessant at diskutere kirke og religion. Og det er positivt. Og så må folk søge inde i sig selv, tilbage til skrifterne eller hen i kirken og give det en chance og vurdere, hvad der reelt skaber værdi for dem.

Tilbud til menigheder: Menighedsabonnement

Hvordan agerer folkekirken bedst muligt ind i en verden præget af stor religiøs mangfoldighed. Ud over folkekirken og andre kristne kirkesamfund blomstrer buddhistiske, hinduistiske og muslimske menigheder her i landet. Og derudover er flere og flere folkekirkemedlemmer præget af andre livssyn.

Din kirke kan blive klogere på disse udfordringer gennem et menighedsabonnement, hvor I modtager 5 numre af Magasinet IKON foruden en række andet materiale 4 gange årligt. Abonnementet administreres af IKON og Areopagos. For mere information eller tilmelding kontakt ikon@ikon-danmark.dk

Missionskonference d. 14.-15. juni Kirkens Mission og Sekularisering

Hvad er kirkens opgave i en verden, hvor der er flere bevægelser i gang på samme tid? I den vestlige kultur synes spørgsmål om tro at forsvinde ud af det offentlige rum og blive privat og uafhængig af kirkens institution. I kirken i Syd og Øst er troens offentlige tilstedeværelse som politisk, etisk og kritisk instans en selvfølge. Samtidig opleves sekularisering af den politiske magt som en befrielse og et håb de steder, hvor kristne forfølges af statsmagt og anden tro i forening.

Oplægsholdere: Peter Fischer-Møller, Ina Rosen, Niels Henrik Gregersen, Viggo Mortensen, Morten Thomsen Højsgaard, Niels Grønkjær m.fl.

Sted: Hotel Nyborg Strand.

Tilmelding: www.fkm.dk.

Pris: 970-1720 kr.

Medlemsarrangement: Fremtidsseminar

Kom til Fremtidsseminar og vær med til at finde IKONs pejlemærker for fremtiden. Vi skal identificere nye målsætninger og blive meget konkrete på, hvordan vi vil nå, det vi vil. Kom med dine ideer, lad dig inspirere af fællesskabet og vær med til at sætte kursen for fremtiden. Det foregår i Århus d. 21. april kl. 10-17.

Da danerne blev google

Bog anmeldelse: En læseværdig bog over et emne, der fortjener langt mere opmærksomhed ikke mindst i den interne folkekirkelige debat om kirkens fremtid.

AF STEEN BONDE
hospitalspræst

Som Johannes Aagaard forudsagde

Med læsningen af religionssociolog Morten Thomsen Højsgaards bog *Den*

tredje Reformation – fra statskristendom til google-buddhisme følte jeg mig hensat til 1980'erne, da jeg som medarbejder på det nu hedengangne Dialogcenter lyttede til Johannes Aagaards profetiske røst om fremtidens religiøse landskab i Danmark. Han levede ikke megen plads til den i folkekirken funderede kristne tro, hvis den ikke vågnede og tog kampen op med det, han dengang karakteriserede som ”nyreligiøsitet” og ”guruismen”, som fortrinsvis har rødder i hinduismen. Hvad Johannes Aagaard sagde dengang, står nu skrevet sort på hvidt, men nu underbygget af 35 års udvikling og en række statistikker, undersøgelser og dokumentation. Det kan derfor undre, at der overhovedet ikke findes henvisninger til eller citater af den gamle høvding fra Dialogcentret.

Den tredje reformation

Bogens titel henviser til de to reformationer, der allerede har fundet sted og den, som Morten Thomsen Højsgaard mener, vi står midt i. Den første reformation var danernes kristning ved Harald Blåtand, som den bevidnes på Jellingestenen. Det er omtrent 1000 år siden. 500 år senere var det Martin Luthers opgør med romerkirken, der igen forvandlede det religiøse landskab i Danmark på dramatisk vis og førte frem til den folkekirke, vi har i dag. Endnu omkring 500 år går, og en ny reformation – den tredje – er godt i gang.

I *Den tredje Reformation* argumenterer Morten Thomsen Højsgaard levende og letforståeligt for, at en ny strømning, der har været undervejs længe og nu er ved at kulminere, vil blive fremtidens dominerende religiøse magt i samfundet, nemlig det, han kalder google-buddhisme. Han tager desuden fat i ateismen, som med sin kritik af den etablerede religion i det offentlige rum på mange måder støtter udviklingen frem mod en ny religiøsitet, som formodentlig kommer til at afløse den etablerede kristendom. Naturligvis vil kristendommen og for den sags skyld islam ikke forsvinde, men folkekirkens indflydelse vil blive minimeret betydeligt.

Google-buddhismen

Google-buddhismen er Morten Thomsen Højsgaards originale betegnelse for det, der gennem de seneste omkring 30 år er blevet kaldt nyreligiøsitet, new age, privat religiøsitet, alternativ spiritualitet, shopping spiritualitet og meget mere. Den fremstiller han spændende og illustrativt gennem en række

eksempler fra kendisverdenen, som han betegner som frontfigurer i google-buddhismen: Lisbeth Dahl, Shu-bi-dua, Sanne Salomonsen, Master Fatman, Nik & Jay, Anders Matthesen, Peter Bastian, Martin Spang Olsen, Erik Meier Carlsen, Christian Stadil, Lina Rafn og mange, mange flere.

Google skal forstås symbolsk og beskriver den måde, det (post)moderne menneske søger, finder og kvalitetsvurderer sine religiøse impulser. Det minder meget om shopping spiritualiteten, hvor man kan tage fra de religiøse hylder og sammensætte dagens menu. Men ”google” indikerer desuden kompleksiteten og mængden af muligheder, der er tilgængelige, samt hastigheden, hvormed man kan finde de oplysninger, man søger – når det passer én selv.

For Morten Thomsen Højsgaard er det dog ikke nok at beskrive måden, det sker på, men også retningen: ”...buddhismen udtrykker retningen i danskernes nye tro og beskriver, hvad denne tro mest ligner og orienterer sig imod. Google virker; buddhismen er den nye virkelighed bag det, der virker.” (p.129).

Ateismen og google-buddhismen er strømninger, som er fælles om én ting, nemlig autoritetsopgøret og den enorme tiltro til individets muligheder for selv at finde veje til at udvikle sig til det bedre.” (p.46). Morten Thomsen Højsgaard ser frem til, at ateisterne i fremtiden vil rette deres skyts mere mod den nye google-buddhisme end mod de i dag etablerede trossamfund. Det tror jeg nu ikke kommer til at ske, for det første fordi der i google-buddhismen ikke er en transcendent, autoritær Gud, men kun et ”højere selv” eller et inflateret ego og for det andet fordi google-buddhismen ikke udgør en organiseret magtstruktur, der kan eller vil pålægge samfundet nogle bestemte værdier.

Bogen ironiserer desuden en del over ateisternes kritik af den etablerede kristendom, fordi de i almindelighed forholder sig til en autoritær, dogmefikseret og fundamentalistisk kristendom, der stort set allerede er uddød i folkekirken. Morten Thomsen Højsgaard peger i stedet på, at de skulle læse f.eks. Niels Grønkjærs bog om Den nye Gud. Efter fundamentalisme og ateisme.

En bekymrende fremtid

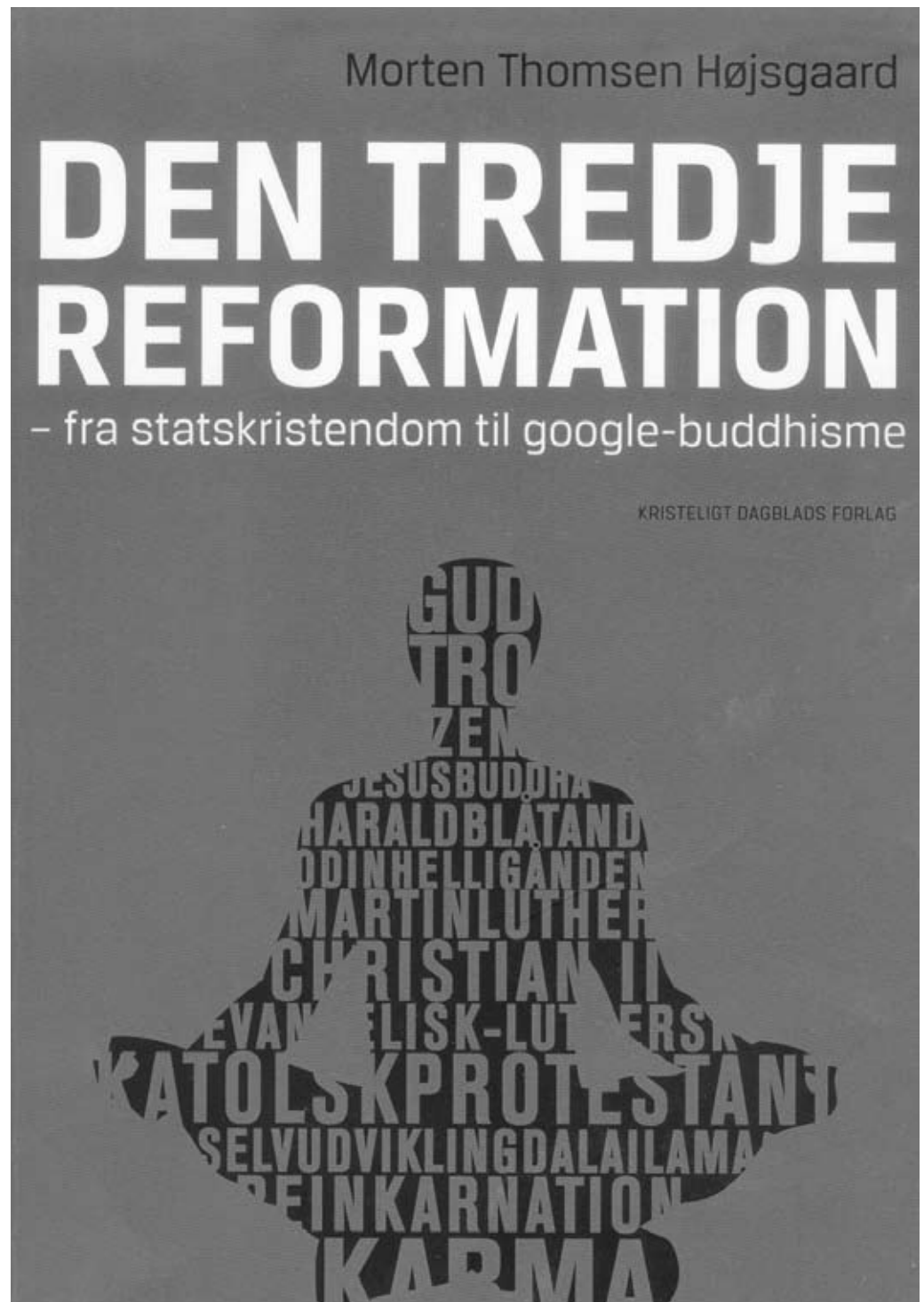
For den, der f.eks. har læst magasinet IKON jævnligt eller har været interesseret i religionsdialogen i Danmark og udlandet i de seneste årtier, er der ikke meget nyt at hente i bogen. Men er man først i de seneste år steget på toget, giver bogen et godt og lettilgængeligt samtidsanalytisk indblik. Bogen er desuden en debatbog, der rejser Hugos gentagne spørgsmål: Hvor skal

-buddhister

vi hen du? Morten Thomsen Højsgaard giver selv et – desværre alt for kort og alt for løst – bud på spørgsmålet. Det er måske mere en frygt end et bud, og det er dystert. Det er befriende, at han – i lyset af google-buddhismens og ateismens jubeloptimisme – tør tage de mørke briller på, ikke så meget i forhold til, om folkekirken vil overleve, men i forhold til, hvordan samfundet vil udvikle sig. Især bekymrer det ham, hvordan det vil gå de socialt udsatte og svage i samfundet, hvis karmaloven (i sin værste udgave) og individualismen fører til apati, selvfedme og kynisme (p.166).

Det kunne have gjort bogen mere relevant og spændende, hvis forfatteren havde gjort mere ud af fremtidsvisionerne. Hvis han havde taget den globale udvikling, hvor f.eks. kristendommen i mange regioner stormer frem, mere i betragtning. Hvis de økonomiske, økologiske og demografiske parametre havde dannet grundlag for en videre analyse, og hvor de mange initiativer til religionsdialog også var blevet perspektiveret. Der er ansatser til det, f.eks. når Morten Thomsen Højsgaard taler om folkekirkens eksistens på markedsbetingelser, men det bliver desværre aldrig rigtigt udfoldet.

Morten Thomsen Højsgaard
Den tredje Reformation – fra statskristendom til google-buddhisme
 Kristeligt Dagblads Forlag A/S, 2011
 Pris: 198,- kr. hos forlaget

Mange kroner fattigere... ...og erfaringer rigere

Bog anmeldelse: *Afhopperen, mine 20 år i Scientology*, er en spændende beretning om en modig mand, hvis kærlighed til sandheden til sidst indebærer, at han bryder med den organisation, han havde viet sit liv til. Det er nærmere bestemt fortællingen om Robert Dams rejse mod åndelig fuldkommenhed i Scientology, der ender med, at han kommer ned på jorden, mange kroner fattigere, men ikke så få erfaringer rigere.

AF MARTIN HERBST
sognepræst

Rejsen begynder en forårsdag i 1984, da Robert Dam som 20årig håbefuld musiker og bistandsklient tager en personlighedstest i Scientology-kirkens Dianetik-Center på Vesterbrogade i København. Den efterfølgende samtale med en såkaldt auditor, (en 'auditor' er en scientolog, der leder det terapeutiske forløb), åbner hans øjne for den mængde af indre blokeringer, der forhindrer ham i at virkeliggøre sit åndelige potentiale. Dette potentiale indebærer ifølge Scientology ikke så lidt. Første mål på vejen er at blive Clear, det vil sige fuldstændig rensset for irrationelle tanker og følelser og med evne til ubesværet at genkalde sig et hvilket som helst øjeblik i sit liv.

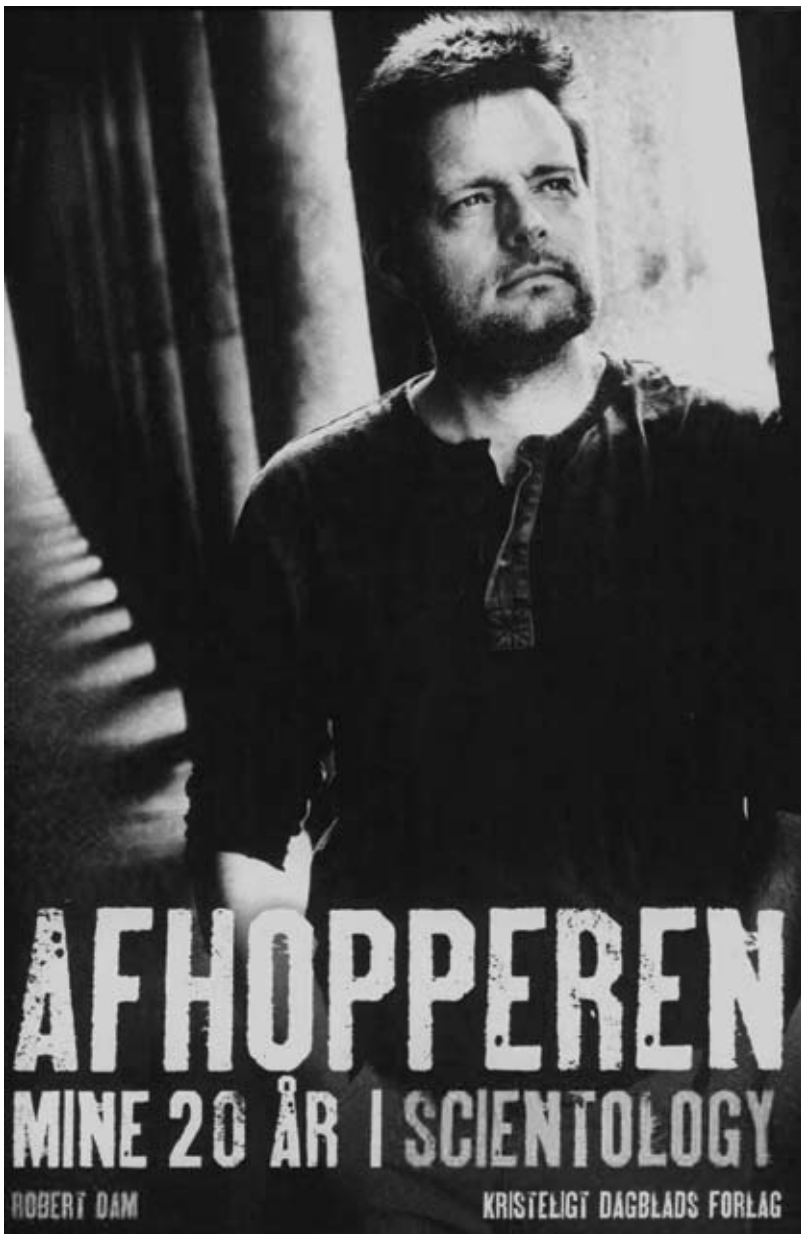
For mange ville det sikkert være alt rigeligt, men ikke for tilhængerne af Scientology. Her er Clear snarere en begyndelse, en slags åndelig launching pad, der skal være clearret, før man kan begynde opstigningen fra det ene OT-niveau (OT står for Opererende Thetan) til det andet. Målet er at blive en Opererende Thetan på højeste frigivne niveau, der indtil videre er OTVIII. Når man så højt, er man i bogstaveligste forstand et åndeligt supermenneske, der kan transcenderer tid og rum efter for godt befindende, da man er fuldstændigt uafhængig af kroppens begrænsninger.

På denne måde blev Robert Dam tilbudt et selvrealiseringsprojekt i særklasse. Fuldt af håb, tillid og arbejdsiver påbegynder han vejen. Den er brolagt med hårdt arbejde for organisationen, der mest af alt minder om en åndelig hær med dertil hørende disciplin, og det ene bekostelige kursus efter det andet. Men det hele giver mening, når han tager sine erfaringer og fremtidsudsigter i betragtning. Han bliver erklæret Clear, dog uden at mestre genkaldelsens kunst. Han bliver OTIII, dog uden at være i stand til at forlade kroppen på kommando. Det nager ham, men med udsigt til at løfterne vil blive indfriet højere oppe på den åndelige udviklings rangstige, hænger han i. Samtidig med at han stiger i de åndelige grader, bevæger han sig længere op i det organisatoriske hierarki, og er i den forbindelse ansvarlig for udsendelsens af medlems-

blade til den verdensomspændende bevægelse.

Sideløbende med Robert Dams personlige historie får vi Scientology-kirkens. Den begynder, da Ron Hubbard i 1950 skriver *Dianetics: The Modern Science of Mental Health*, der efterfølgende ligger på New York Times bestsellerliste 26 uger i træk. Takket være Hubbards kreativitet bliver filosofien til en teknik, teknikken til en organisation og organisationen til en religion, der én gang for alle sætter menneskets åndelige udvikling i system. Som læser kan Hubbards filosofi ikke undgå at give anledning til science fiction associationer, hvilket måske heller ikke er så underligt al den stund, at han var en succesfuld science fiction forfatter, før han grundlagde Scientology. I forlængelse af dette kan mange af hans indsigter virke vanskeligt verificerbare. Tag blot følgende, der hører til Scientologys kernelære: For 75 millioner år siden fangede den intergalaktiske hersker Xenu milliarder af oprørske åndelige væsener kaldet thetaner. Han sørgede for, at de blev programmeret med blokeringer, såkaldte engrammer, og sendte dem derefter til jorden. Nede på jorden blev de i bogstaveligste forstand sprængt ind i mennesker, der grundet engrammerne lever i fuldstændig uvidenhed om deres iboende åndelige potentiale. Men med Scientology-kirkens terapeutiske teknikker som nogle kan disse blokeringer blive fundet, afsløret og opløst. Resultatet er, at man kan begive sig op ad mod større og større grader af åndelig frihed til sit eget og planetens, ja vel snarere planeternes bedste.

Det lyder en kende fantastisk, men det skal ikke overses, at meget af ovenstående let genkendes fra eksempelvis kristendommen, om end i en mere modereret udgave: 'Faldet' til jorden og bundetheden til kroppen har ligheder med den kristne syndefaldsberetning og visse kristnes kropsforskrækkelse, der spillede en stor rolle i kirkens første år. Det terapeutiske forløb, hvor klienten skal vejledes til at finde sine indre blokeringer og blive rensset for dem, har mange ligheder med kirkens syndsbeholdelse og tilgivelse. Håbet om at blive fuldstændig ren og 'clear' har et og andet til fælles med frelse.

Robert Dam
AFHOPPEREN – Mine 20 år i Scientology
 288 sider, 299 kr.
 ISBN 978-87-7467-085-8

hele. Efter alle de år og penge konkluderer han, at fænomener som Clear og OT snarere er ønsketænkning end virkelighed. Han bryder endegyldigt med bevægelsen og bliver dermed mere åndelig fri, end han nogen sinde havde været i den. Glæden bliver ikke mindre af, at hans hustru også får øjnene op for bedraget, og at de sammen kan begynde på en frisk.

For alt dette skal Afhopperen roses, fremhæves og anbefales. Bogen har imidlertid også en slagside. Fra først til sidst får man indtrykket af, at Scientology-kirken udøver fuldstændig kontrol over sine medlemmer, der ikke kan andet end at adlyde. På denne måde fremstår Robert Dam og alle de andre, inklusive Tom Cruise og John Travolta, som ofre for bevægelsens bevidste hjernevask og manipulation. Dermed indskriver

bogen sig desværre i den række af selvbiografier om udbrydere af religiøse sekter, der fremstiller medlemmerne som uskyldige ofre for dæmoniske ledeses grådighed og manipulation. Men er det virkelig hele billedet? Det er nok mere korrekt at sige, at det først og fremmest var Robert Dams begær efter åndelig fuldkommenhed, der bevirkede, at han (og med ham så mange andre) gav sig selv så helhjertet og indvilligede i at følge organisationen militæriske disciplin. I forlængelse af dette er det også en forsimpning, når bogen reducerer Scientology til at være en pengemaskine. De mange OT-niveauer taget i betragtning er ambitionerne endnu større. Det er intet mindre end hele verden, ja vel sagtens universet, man vil frisætte med denne åndelige teknologi.

Hvor berettiget disse kritikpunkter end er, skal de ikke overskygge Afhopperens vigtighed. Den er en fascinerende og lærerig beskrivelse af en ung mands rejse mod de åndelige højder, hvordan han kom ned på jorden igen, og fik øjnene op for det store ved at være et ganske normalt menneske, og det er ikke så ringe endda.

Endelig har L. Ron Hubbards levnedsløb, der er spækket med personlige ofre, forfølgelse, bedrageri fra inderkredsen af disciple og som kulminerer med en mystisk død, slående ligheder med kristendommens grundlægger. Modsat kristendommen bliver åndeligheden gjort til en teknik, religionen til en slags videnskab og frelsen fra en kærlig Gud bliver afløst af et selvrealiseringsprojekt. Sidstnævnte aspekter kendes imidlertid fra den bølge af religiøsitet, det moderne menneske i dag ser sig omgivet af.

Som sagt bevæger Robert Dam sig op i systemet ofte positivt overrasket over teknikens forbløffende effektivitet til trods for, at beviserne på at være Clear og OT udebliver. Efter tyve år udløser en uberettiget hetz imod ham, at han får øjnene op for den åbenlyse modsætning mellem ideal og virkelighed, der præger organisationen som helhed. Han ser, at problemerne samler sig om bevægelsens øverste top, John Miscavige, der egenrådigt har overtaget styringen efter Hubbards død. Men han ser videre og må til sidst erkende, at det ikke blot er organisationen og dens ledelse, den er gal med, men selve optikken, selve læren og dermed kraftcentret i det

Et uddrag af biskop Karsten Nissens oplæg til Folkekirke og Religionsmødes 10 års jubilæum, hvor han tegner et billede af vejen, man indtil nu har gået og den, der venter forude.

Fremtidens religionsmøde i Danmark

•••24 AF KARSTEN NISSEN
biskop

Religionsmødet i Danmark har skiftet karakter igennem de seneste ti år. Dengang fyldte islam næsten hele billedet. Og når vi beskæftigede os med forholdet til islam, trådte vi ind i et rum, som ikke blot var præget af religionsteologi, men også af stærke følelser og benhård politik. Det var i den periode, begrebet ”værdipolitik” blev en del af den daglige sprogbrug. Hvis man følte, det var vigtigt at tale med og opretholde relationer til danske muslimer, og hvis man gjorde sig til talsmand for, at der skulle føres en karsk, men ligeværdig dialog med dem, blev man det ene øjeblik kaldt blåøjet naivist, og det næste øjeblik landsforræder, der solgte ud af de danske værdier.

I dag erkender de fleste, at religioner som islam, hinduisme og buddhisme er kommet til Danmark for at blive. Langt de fleste danskere er kristne, og det er jeg glad og taknemmelig for. Men der findes danskere, som er muslimer, hinduer eller buddhister, og der findes danskere, som ikke tilhører noget formaliseret trossamfund. Og de er alle danskere med lige ret. Vi har religionsfrihed i dette land, og det giver alle lige ret til at være her. Men det giver også de enkelte trossamfund en mulighed for at dele deres tro med andre mennesker.

Et land som Danmark, der i sin grundlov har en bestemmelse om, at ”den evangeliske-lutherske kirke er den danske folke-

kirke og understøttes som sådan af staten”, kan ikke med nogen rimelighed hævde, at religion alene er en privatsag, og at religion ikke hører hjemme i det offentlige rum. Vores grundlov gør faktisk religion til et legitimt offentligt anliggende.

Jeg tror derfor, at vi står over for en ny fase i religionsmødet i Danmark, som vil blive præget af følgende forhold:

1. For det første tror jeg, at islam ikke længere vil fylde så meget i billedet. Ganske vist er islam det største trossamfund i Danmark næst efter folkekirken, og der skal fortsat føres en dialog med muslimer, ligesom vi skal holde fast i de årlige lederkonferencer. Men det er også vigtigt for folkekirken at føre en dialog med det sekulariserede samfunds- og menneskesyn, med de mange nye åndelige og spirituelle bevægelser og med de mange danskere, som er tiltrukket af, og ofte aktivt engageret i buddhismen og i den buddhistiske religiøse praksis.
2. For det andet tror jeg, at religionsmødet i stigende grad vil blive præget af de teologiske og etiske problemstillinger. De følelsesmæssige og politiske aspekter vil efterhånden fortone sig noget. Jeg tror, at repræsentanter fra forskellige religioner i Danmark i årene fremover i fællesskab vil diskutere teologiske emner som gudsforståelse og gudsbil-

Tillykke til Folkekirke og Religionsmøde

Under overskriften "Høring om Religionsmøde" afholdt Folkekirken og Religionsmøde d. 21. januar sit 10 års jubilæum. Martin Herbst beretter:

Med en fyldt Landstingsaal på Christiansborg som ramme blev dagen en interessant oplevelse for de fremmødte. De bestod af ledere og repræsentanter for de organisationer og strømninger, store som små, der præger det religiøse landskab i Danmark. Minister for Kirke og Ligestilling, Manu Sareen, var på pletten med et oplæg. Det var tre af landets biskopper også samt repræsentanter eller eksperter inden for islam og østlig inspireret religiøsitet. Hver især deltog i deres indsigter og erfaringer. Forsamlingen kom til gengæld på banen med spørgsmål til oplægsholderne. Og spørgsmål var der mange af, ja de tog vist til efterhånden, som dagen skred frem. Kortfattet kan man sige, at høringen udgjorde et møde mellem kristendom, islam og østlig religiøsitet. Ikke i skikkelse af én stor pærevælling, for der er mange steder, hvor vandene skiller, men i skikkelse af et samvær, der er kommet for at blive. Selvfølgelig indebærer det samvær uoverensstemmelser, men som det gælder i menneskelige relationer, er det som oftest ikke uoverensstemmelserne, der er ødelæggende, men fraværet af kærlighed, tillid og håb. Det sidste kendetegnede dagen og har på denne måde allerede sat dagsordenen for Folkekirken og Religionsmøde i tiden, der kommer.

lede, den nutidige betydning af de hellige skrifter, aktiv dødshjælp, abort, seksualetik, ægteskabsetik, den globale opvarmning og ansvaret for jorden og dens tilstand.

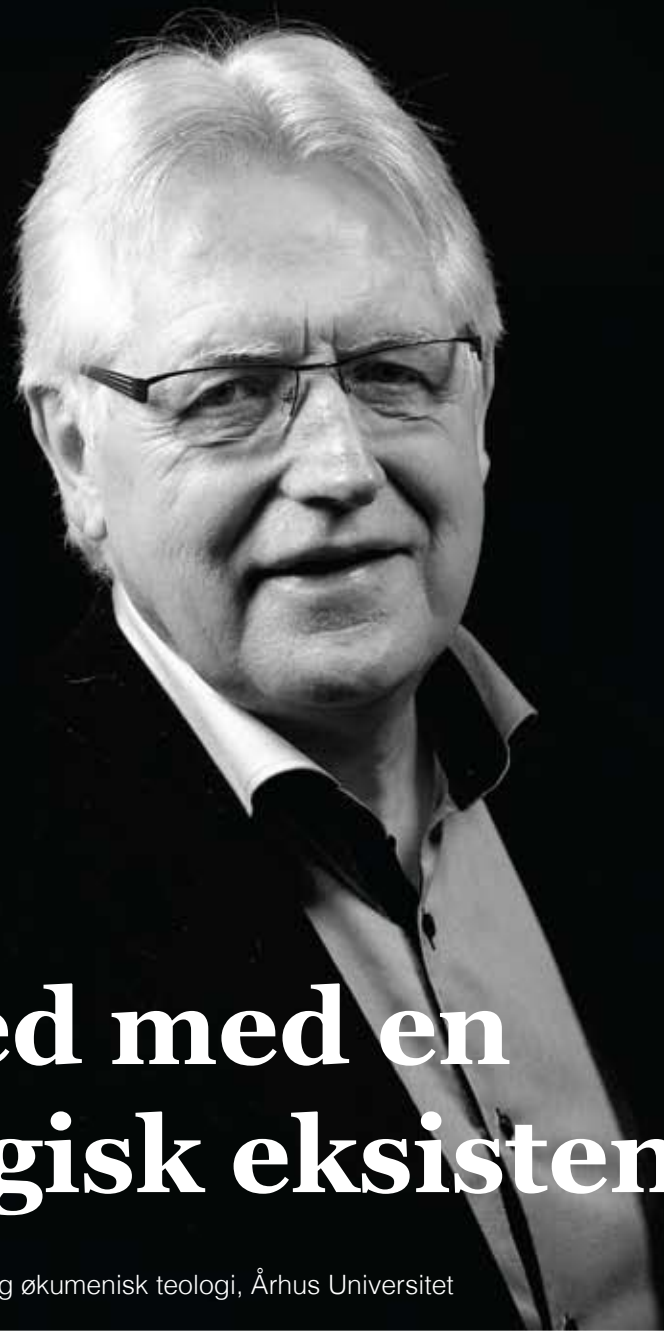
3. For det tredje tror jeg at de danske trossamfund i fremtiden også i specifikke emner vil finde sammen i fælles aktioner. Sådan er det gået f.eks. i Norge. Et eksempel herpå er det samarbejde om psykisk udviklingshæmmedes religiøse rettigheder, som en række norske trossamfund etablerede for et par år siden. Religionsamfundene rettede en henvendelse til de norske myndigheder med et ønske om at få anerkendt psykisk udviklingshæmmedes grundlovssikrede ret til at få mulighed for at udøve deres tro og livssyn.

Henvendelsen resulterede i, at "Det Kongelige Helse- og Omsorgsdepartement" den 1. december 2009 udsendte et cirkulære som indledes med denne sætning: "Helse- og omsorgsdepartementet ønsker med dette runskrivet å sikre at de som er afhængige av praktisk og personlig bistand fra den kommunale helse- og omsorgstjenesten, også får ivaretatt sine muligheter til egen tros- og livssynsutøvelse, i tråd med de grunnlovsfestede bestemmelser om religionsfrihet og ytringsfrihet." Dette cirkulære har skabt en helt ny åbenhed i Norge over for tros- og livssynssamfundenes arbejde blandt psykisk udviklingshæmmede.

Problematikken blev præsenteret i bogen "Utviklingshemning og tros- og livssynsutøvelse. Rettigheter og tilrettelægning". Bogen består af to dele. I første del præsenteres problematikken ved hjælp af en række artikler, som er skrevet af de to redaktører og af fagpersoner inden for området. Her gennemgås de udviklingshæmmedes juridiske og moralske rettigheder, og der gives eksempler på, hvordan personalet i de offentlige og selvejende institutioner kan tilrettelægge den religiøse og kirkelige betjening for denne gruppe i praksis.

I bogens anden del kommer de enkelte tros- og livssynssamfund selv til orde. Der er bidrag fra Bahá'í-samfundet, Buddhismen, Mormonkirken, Human-Etisk Forbund, Pinsebevægelsen, Den katolske kirke, Islam og Den Norske Kirke. Disse tros- og livssynssamfund præsenterer hver især deres tro og livssyn, og forklarer, hvad dette betyder for tilrettelæggelsen af det daglige liv som troende.

Når henvendelsen til Helse- og Omsorgsdepartementet fik et positivt resultat, skyldtes det uden tvivl, at tros- og livssynssamfundene stod sammen i det anliggende at sikre de udviklingshæmmedes grundlovssikrede rettigheder. Jeg kunne godt forestille mig en lignende udvikling i Danmark. Men spørgsmålet er, om vi i Danmark er parate til at foretage et sådant skridt?

Afsked med en teologisk eksistens

AF PETER LODBERG

lektor i missionsteologi og økumenisk teologi, Århus Universitet

Professor Viggo Mortensen har med udgangen af januar 2012 taget sin afsked som professor på Teologi, Aarhus Universitet. Dermed slutter 50 år, hvor Viggo Mortensen med undtagelsen af en periode i 1990'erne dagligt har slidt på teologiens århusianske gulve. Et langt liv i teologiens tjeneste, der begyndte med inspirationen fra K.E. Løgstrup, og som sluttede med et professorat i kristendommens globale udvikling og økumeniske relation fra 1999-2012, har nået sin vellykkede afslutning.

Undervejs har der været tid til at skrive disputats om forholdet mellem teologi og naturvidenskab og varetaget administrative opgaver som dekan for Det teologiske Fakultet i to omgange. Det lå ikke i kortene, at Viggo Mortensen skulle blive Johannes Aagaards efterfølger som professor. Men i 1991 blev han ansat som direktør for den teologiske afdeling i Det lutherske Verdensforbund, Geneve, Schweiz. Her kastede Viggo Mortensen sig over mange af tidens vigtigste social etiske emner og kunne på egen krop erfare, hvordan kirke og teologi på den sydlige halvkugle spiller en stadig vigtigere rolle for den globale kristendom.

Ved sin afgang d. 3. februar 2012 præsenterede Viggo Mortensen den seneste frugt af sit teologiske arbejde i form af bogen *Hvad hjertet er fuldt af* (læs anmeldelse i næste udgave af magasinet IKON). Den præsenteres som en håndbog i mission og består af en række missionsteologiske opslag. Bogens hovedprincip hviler på Viggo Mortensens bidrag til den missionsteologiske forskning: at kristendommen er global, hvilket betyder, at den er blevet mangfoldig. Den økonomiske globalisering er den vigtigste kraft i det moderne samfund, og den præger alle områder af tilværelsen, herunder det religiøse. Denne situation er ifølge Viggo Mortensen også aktuel i Danmark, hvilket udfordrer folkekirken på en kvalitativ ny måde.

Forhåbentligt kan Viggo Mortensen i sit velfortjente otium finde tid og overskud til at arbejde videre med, hvordan kirke og teologi i Danmark så kan reagere på denne situation.

Et semester for dig, din tro og dit arbejdsliv

Pinke sarier, orange og rød karry, tykke røgelsesskyer, dampende chai, bare fødder og lige så mange skræddere som templer langs vejene med en vrimmel af mennesker, der snor sig. Indien har det hele.

IKON har kontakten til Quo Vadis, der ligger i den sydindiske by Tiruvanaamalai, der er et mødested for forskellige religioner og mange spirituelle retninger. Rejs ud og skriv din opgave eller lav dit feltarbejde til opgaven, mens du er tilknyttet Quo Vadis, der vil give dig en unik mulighed for både at komme tæt på indere og Sydindiens spirituelle miljø.

En rejse til Indien er en rejse for livet og kommer du tæt på, kommer du forandret hjem!

Studerende sendes ud både forår og efterår.

Foto: Mette Sig Pedersen

TEOLOGI I FARTEN KLUMME AF LENE SKOVMARK

Gud over alt og overalt

27...

Gud er over alt, hævet *over alt* der sker og alt der er.

Gud er *overalt*, i alt der sker og alt der er.

I teologien har man forsøgt at beskrive denne dobbelthed i Guds væsen ved begreberne transcendens og immanens. Som transcendent er Gud hinsides alt og kan ikke indfanges i ord eller dogmer. Som immanent er Gud iboende alt og kan erfares i det skabte, gennem sanserne og i erfaringen. Gud er i himlene, og dog helt nær som vores Far. Som det hedder i Fadervor.

At Gud er over alt minder om, at Gud er større end dogmer, kirke og religion. Gud er mere end og ofte andet end vores forestillinger og erfaringer. Teologi og dogmer er et forsøg på at tolke Gud væsen og gerning i Jesus Kristus. Gud kan ikke (be)gribes. Denne bevidsthed ansporer til at bevare ydmygheden og søge stadig dybere i vores tro. Vi ser stykkevis og vil altid være på vej mod større forståelse og mod større virkeliggørelse af Guds vilje med vore liv og med verden. I den betydning er vi alle søgende og på vej.

At Gud er overalt udtrykker, at Gud manifesterer sig i det skabte, i naturen, gennem andre mennesker og i erfaringen. Det får os til at bevare ydmygheden over for andre tolkninger og manifestationer af Gud, som vi ser det i andre religioner og på messerne. Gud manifesterer sig i menneskers religiøse længsel og søgen og åndelige erfaring. Denne bevidsthed må gøre os ydmyge over andre menneskers tro og indsigt og anspore os til at tyde Guds nærvær overalt i verden.

Gud er i alt, hvad der er. Alt er ét i Gud, som er selve vores værens grund. Alt er forbundet med Gud og med hinanden. Gud er aldrig adskilt fra sin skabning, og ingen er adskilt fra Gud.

Gud er i alt, hvad der sker. Der er intet absolut ondt eller negativt. Gud er i den dybeste smerte, og er medlidende. På mystisk vis samvirker alting til det gode! Alt er dybest set godt.

I dialogen er alt at vinde ved at fastholde, at Gud både er over alt og overalt.

Gud kan ikke presses ind i systemer, men må slippes løs og findes på ny.

Lad Gud være!

20 års jubilæum

IKON holder 20 års jubilæum d. 5.-7. oktober

"Hvor to virkelig er sammen, er de det i Guds navn!"

Med disse ord af Martin Buber, som på mange måder har inspireret IKON gennem IKONs 20årige historie, inviterer IKONs bestyrelse til IKONs 20 års jubilæum.

Fra d. 5. - 7. oktober 2012 ser vi tilbage på de mange dialoger og vigtige dialogerfaringer, medlemmerne af IKON og dialogpartnere har haft med hinanden - og hvordan IKON har påvirket dansk kirke- og samfundsliv.

Men vi ser også fremad - på det samfund og de udfordringer, der ligger foran os - og vi overvejer sammen, hvordan vi kan møde en ny virkelighed i dialog.

IKONs bestyrelse håber at se nuværende og tidligere medlemmer og medarbejdere, nuværende og tidligere dialogpartnere og alle med interesse for et levende møde mellem mennesker til et par dage i dialogens og refleksionens tegn.

Jubilæet finder sted på Diakonhøjskolen i Aarhus.

Flere oplysninger følger i de kommende numre af IKON og på www.ikon-danmark.dk
- men book allerede nu dagene i din kalender.

